

**TAPANI HARVIAINEN &
AARRE HUHTALA**

**Baalin Palatsi ja
kuninkaiden suku: Ugaritin
jumaltarut. Helsinki:
Gaudeamus 2017. 311 s.**

Tapani Harviaisen ja Aarre Huhtalan suomentama ja toimittama *Baalin palatsi ja kuninkaiden suku. Ugaritin jumaltarut* on kauan odotettu ja tervetullut lisä paitsi Lähi-idän muinaishistorian ja Vanhan testamentin tutkimukselle, myös suomenkielisel- le kulttuurimaailmalle yleisesti. Kirja sisältää ensimmäistä kertaa julkais- tavat suomennokset tärkeimmistä ugaritinkielisistä runomuotoisista myyteistä ja eepoksista, eikä näitä jumalten ja jumalallisten sankareiden seikkailuja kirjassa turhaan ver- rata kreikkalaisiin jumaltaruihin.

Nykyisen Syyrian rannikolla sijait- sevan Ras Shamran rauniokummul- ta löydettiin vuonna 1928 joukko omintakeisilla nuolenpääaakosilla savitauluille kirjoitettuja tekstejä, joiden sittemmin havaittiin tarjoavan vertailukohdan hepreankielisen Raamatun teksteille niin kielensä kuin sisältönsäkin puolesta. Vaikka kaupunki ja sen kulttuuri ovat tärkeä tutkimuskohde osana pronssi- kauden kansainvälistä poliittista ja kauppaverkostoa, nykylukijan mie- lenkiinnon herättää eittämättä ensin tekstien yhteys Vanhaan testa- menttiin. Ugaritin tekstit ovat var- haisimpiakin Vanhan testamentin tekstejä ainakin puoli vuosituhatta vanhempia, joten niiden avulla on usein yritetty täydentää kuvaa muinaisen Israelin uskonnosta ja maa- ilmasta, jossa se syntyi. Liian suori- en yhtymäkohtien näkemistä Uga- ritin ja muinaisen Israelin välille va- rotaan tekemästä: kuten johdannos- sa mainitaan, tekstit ovat ajallisesti ja maantieteellisesti etäällä toisistaan. Nykytutkimus painottaa myös Uga- ritin kulttuurista ainutlaatuisuutta verrattuna sitä ympäröineisiin myö- häispronssikauden kaupunkivaltioi- hin, joten tekstien käyttäminen esi-

merkkinä ”kanaanilaisesta” kulttuu- rista on monin tavoin ongelmallista.

Kirjan avaa kattava kokonaisesi- tys Ugaritin kaupungin historiasta ja ugaritin kielestä, ja lopuksi taus- toitetaan vielä Ugaritin uskontoa ja jumalia pohjustuksena lukua seuraaville tekstikäännöksille. Taustalu- kua seuraavat suomenkieliset kää- nöokset tärkeimmistä ugaritinkielisistä runoteksteistä, myyttisestä Baal- sikerämästä ja Karratun (tunnetaan kansainvälisesti paremmin muo- dossa Keret tai Kirta) ja Aqhatun ku- ningaseepoksista. Käännöskokoel- man päättävät lyhyet ja esimerkin- omaisesti valitut myyttitekstit Kuun jumalien kihlaus ja Elin pidot. Kaikki- en käännettyjen tekstien perään on lisätty juonitiivistelmät, sillä murtu- neista savitauluista rekonstruoituja tekstejä on niiden rikkonaisuuden vuoksi paikoin hyvin vaikea seurata. Juonitiivistelmät ja taustaluku liene- vätkin parasta antia satunnaiselle lu- kijalle, ja tekstikäännökset tarjoavat ikkunan pronssikautisen kirjallisuu- den saloihin.

Teksteistä keskeisin, niin kutsut- tu Baal-sikerämä, kertoo muinais- seemiläisen myrskynjumalan Baa- lin noususta jumalten kuninkaaksi sen jälkeen, kun hän on kukistanut vihollisensa Jammin (meri) ja Mo- tun (kuolema) nuoren Anat-juma- lattaren avustamana. Karratun ku- ningaseepos on puolestaan trage- dia, joka purettuu perimyslinjan jat- kuvuuteen ja lasten velvollisuuksiin vanhempiaan kohtaan: kuningas on menettänyt lapsensa ja ylijuma- la El lupaa tälle unessa uuden perillisen. Aqhatun tarina kertoo prinssis- tä, jonka mahtavaa jouta Baal-siker- mässäkin seikkaillut sotaisa jumala- tar Anat himoitsee. Kuun jumalien kihlaus kertoo nimensä mukaisesti kuunjumala Jarkhun ja mesopota- mialaisen kuunjumalatar Nikkal-lb- bun suhdekuvioista, ja kirjan päättä- vä Elin pidot ylijumalan järjestämistä syömingeistä – ne vetävät vertojaan viikinkien Valhallan pidoille.

Tekstien suomennoksista on pääasiassa vastuussa Helsingin yli-

opiston seemiläisten kielten eme- ritusprofessori, seemiläisten kielten ja kulttuurien dosentti Tapani Harvi- ainen. Hänen pitkä ja vankka koke- muksensa näkyy sekä tekstien kää- nöksissä, että niitä ansiokkaasti va- lottavassa taustaluvussa.

Vaikka käännöstekstit on laadit- tu taidokkaasti ja niitä selitetään lu- kuisin alaviittein, eivät ne kuiten- kaan täytä tieteellisen käännösedition vaatimuksia. Tämä tehdään lu- kijalle selväksi ja kiinnostunutta oh- jataan etsimään tieteellisiä editioita saksan- tai englanninkielisistä kää- nöksistä. Kirjan lopusta löytyvä kir- jallisuusluettelo on suppea, mutta sieltä löytyvät kuitenkin alan keskei- simmät teokset.

Jumaltarut ovat kenties nyky- lukijalle mielenkiintoisinta antia – etenkin, kun niissä seikkailee samo- ja hahmoja ja viljellään samoja käsit- teitä kuin myöhemmin kirjoitetuis- sa Vanhan testamentin teksteissä – Ugaritin monenkirjavaan kirjalli- suuteen ne tarjoavat vain pintaraa- paisun. Kattava esitys Ugaritin kie- lestä ja kulttuurista ei tosin ole kir- jan tarkoituksaan. Sen lienee aja- teltu tarjoavan ikään kuin herkkupaloja, jotka saattaisivat herättää lukijan mielenkiinnon aihetta koh- taan. Lukijan mielenkiintoa herä- tellään myös johdantoluvussa, jon- ka polveilevassa esityksessä eme- ritusprofessorin pitkä kokemus ja ai- heen laaja hallinta tulevat hyvin esille. Polveileeko esimerkiksi myö- häisempien foinikialaisten nimistös- sä tai Israelin syntyhistoriassa vierai- leva teksti paikoin liikaakin, on ma- kukysymys.

Kaiken kaikkiaan esitys on kat- tava ja kertoo kaikki Ugaritin tutki- muksen pääaiheet, mutta tuoreinta tutkimustietoa se ei edusta. Se- kä tekstikriittisiä ongelmia että teks- tien tulkintaan liittyviä kysymyksiä on yksinkertaistettu, eikä teos voi toimia oppikirjana kuin hyvin yleis- sellä, kulttuurista ja käsitteitä esittele- vällä tasolla. Mutta kirja ei väitäkään olevansa oppikirja tai tieteellinen käännöseditio ja sen tärkein anti on,

että se tuo ensimmäistä kertaa nämä mielenkiintoiset tekstit ja Ugaritin tärkeän pronssikautisen kaupakeskittymän suuren yleisön tietoisuuteen.

Siksi soisikin, että kirjaa luettaisiin yhtä ahnaasti kuin Ugaritin kuolemanjumala Motu, joka tarinan mukaan pystyi hotkaisemaan suuhunsa kokonaisen lampaan, karitsan kurkkunsa murskaimiin. Aikoinaan kahden imperiumin (Egyptin ja Hattin eli Heettiläisvaltakunnan) puristuksessa luovineen, kansainvälistä kauppaa käyneen syyrialaisen kulttuurien sulatusuunin tuhoutuminen myöhäispronssikauden järjestelmänromahduksen ja kansainvaellusten tuoksinassa voisi kuvitella antavan nykymaailmalle muutaakin kuin jumalten pitoja.

JOANNA TÖYRÄÄNVUORI,
TEOL. TRI

SIEGFRIED KREUZER
The Bible in Greek: Translation, Transmission, and Theology of the Septuagint. Septuagint and Cognate Studies 63. Atlanta: SBL Press 2015. 323 s.

Yksi kreikankielisen Vanhan testamentin eli Septuagintan tekstikriittisen tutkimuksen tärkeimmistä kiistoista koskee niin kutsutun lukiaanisen tai antiokialaisen tekstitradiation suhdetta Septuagintan alkuperäistekstiin. Erityisen vilkkaana keskustelu veloo Samuelin ja Kuninkaiden kirjojen tutkimuksen piirissä, sillä siellä ongelmat ovat kenties huomattavimmat. Tutkimuksessa on viime vuosikymmeninä yleisesti päädytty siihen, että vaikka antiokialaisen tekstin pohjana käytetty tekstimuoto (niin kutsuttu proto-lukiaaninen teksti) vaikuttaa olleen lähellä Septuagintan alkuperäisiä sa-

namuotoja, myöhemmin se osittain hautautui antiokialaisessa tekstitradiossa sekundäärisen lukiaanisen resension alle. Näin antiokialainen teksti on Samuelin ja Kuninkaiden kirjoissa äärimmäisen tärkeä teksti-
todistaja, mutta sisältää melko paljon sekundäärejä aineksia.

Siegfried Kreuzerin neljäntoista artikkelin kokoelma osallistuu suurimmilta osiltaan yllä kuvattuun keskusteluun. Alun perin vuosien 2004–2014 aikana englanniksi ja saksaksi julkaistut artikkelit on kirjassa koottu aiheittain neljän alaotsikon alle. Teoksen lopussa on myös Kreuzerin Septuagintan tekstihistoriaa koskevien tutkimusten luettelo.

Septuagintan käännöksen ja resensioiden historiaa sekä käännöksen ajan Aleksandrian ptolemaioilaista kontekstia käsittelevät viisi artikkelia puoltavat paikkaansa teoksen ensimmäisen alaotsikon ”Background and Beginnings” alla, ja toimivat varsin oivina johdatuksina niin aihepiiriin tutkimukseen kuin teoksen seuraaviin artikkeleihin. Kreuzer kuvaa osuvasti, miten kiinteässä suhteessa Septuagintan käännöstyö oli helteeniseen kulttuurikontekstiin, ja kuinka tällainen massiivinen käännöstyö oli mahdollista saattaa alulle juuri 200-luvun eaa. Aleksandriassa, missä fyysiset ja henkiset puitteet olivat käännöstyölle ihanteelliset. Kreuzerin viidennen luvun tutkielma Siirakin kirjan esipuheen retoriikasta verrattuna kreikkalaisen reetori Isokraateen puheisiin on erityisen ansiokas ja valottaa hyvin sitä, miten Septuagintan kääntäjät tunsivat klassisen esipuheen genren ja miten Siirakin kirjan esipuhe sopii tämän genren puitteisiin.

Seuraavissa kuudessa artikkelissaan (”Old Greek and the Recensions”) Kreuzer käsittelee teoksensa pääaihetta eli antiokialaisen tekstin ja erityisesti Codex Vaticanuksen edustaman B-tekstin suhdetta toisiinsa Samuel–Kuninkaissa. B-tekstiä on totuttu pitämään melko luotettavana ja autenttisena Vanhan

kreikan (”Old Greek”) eli Septuagintan alkuperäiskäännöksen teksti-
distajana ennen kaikkea niin kutsutuilla *kaigettomilla* alueilla eli masoreettista tekstiä kohti harmonisoivan *kaige*-revision ulkopuolisilla alueilla (esim. 1 Kun 2:12–21:43). Vaikka B-tekstin monet ongelmallisuudet on tunnettu vähintään yhtä kauan, on se oikeutetusti puoltanut paikkaansa eräänlaisena pohjatekstinä – niin Alfred Rahlfsin kuin Brooke-McLeainkin tekstiediot on luotu pitkälti Vaticanuksen pohjalta.

Kreuzer kääntää tämän lähtökohdan päälaelleen: alkuperäisen tekstimuodon paras säilyttäjä ei ole B-teksti, vaan antiokialainen teksti. Dominique Barthélemyyn tulosten jalanjäljissä Kreuzer argumentoi, että antiokialainen teksti on ajoittaista korruptiota lukuun ottamatta käytännössä identtinen alkuperäisen käännöksen tekstin kanssa erityisesti *kaige*-alueilla. Usein varsin laajaksi oletettu lukiaanisen resension vaikutus on Kreuzerin mukaan huomattavasti aiemmin oletettua vähäisempää, ja suurin osa antiokialaisen tekstin väitetyistä lukiaanisista erikoisuuksista tulisikin hänen mukaansa päinvastoin nähdä alkuperäisen käännöksen piirteinä. B-teksti ei tällaisessa tapauksessa olisi täysin säilynyt *kaigettomillakaan* alueilla harmonisoimattomana, vaan sisältää Kreuzerin mukaan kauttaaltaan lievää hepraisoivaa vaikutusta.

Kirjan kolmannessa, yhden artikkelin käsittävässä osiossaan (”The Septuagint and New Testament Quotations”) Kreuzer argumentoi, että Paavalin kirjeiden pienten profeettojen septuagintalainaukset ovat useissa kohdin tärkeitä tekstikriittisiä todistajia alkuperäisimmän lukutavan puolesta. Kokoelman kahdessa viimeisessä luvussa Kreuzer käy yhtäältä oivasti läpi Papyrus 967:n arvoa Vanhan testamentin juutalaisen tekstikaanonin ja erityisesti Danielin, Esterin ja Hesekielin kirjan muotoutumisen tutkimukselle, ja toisaalta arvioi vielä kertaalleen Codex Vaticanuksen arvoa teksti-